

Postprint version : 1.0
Journal website : <https://www.palliumtotaal.nl/>
Pubmed link :
DOI :

This is a Nivel certified Post Print, more info at nivel.nl

Blended-learning in de wijk. Mantelzorgondersteuning in de laatste levensfase

Roeline Pasman^a, Anneke Francke^b, Wilco Kruijswijk^c en Erica Witkamp^d

- ^a Universitair hoofddocent, afdeling Sociale Geneeskunde, Amsterdam UMC, Amsterdam Public Health research institute en Expertisecentrum Palliatieve zorg VUmc.
- ^b Programmaleider, Nivel, en bijzonder hoogleraar verpleging en verzorging in de laatste levensfase, Amsterdam UMC.
- ^c Projectleider Palliatieve zorg, MantelzorgNL.
- ^d Lector Zorg om Naasten, Kenniscentrum Zorginnovatie, Hogeschool Rotterdam en senioronderzoeker, afdeling Maatschappelijke Gezondheidszorg, ErasmusMC Rotterdam.

Mantelzorgers van mensen in de laatste levensfase hebben soms ondersteuning nodig van zorgprofessionals. Om ondersteuning op maat te kunnen geven, moeten professionals in de wijkverpleging goed toegerust zijn. Maar in hoeverre vinden zij zichzelf in staat om mantelzorgondersteuning te bieden en helpt blended-learning hen daarbij?

De mantelzorg voor een naaste in de laatste levensfase is vaak erg intensief. Dat geldt zeker voor partners, maar ook andere mantelzorgers zijn soms heel intensief betrokken.¹ Veel mantelzorgers voelen zich zwaar belast.² Dat uit zich op diverse manieren, zoals door lichamelijke klachten, vermoeidheid en stressgevoelens. Mantelzorgers kunnen over hun grenzen gaan en weinig toekomen aan ontspanning. Bovendien komen zij soms niet goed toe aan wat cruciaal is voor contact met de zieke: praten over gevoelens en afscheid nemen.

Het is daarom belangrijk dat ook mantelzorgers zelf ondersteuning kunnen krijgen, bijvoorbeeld vanuit de wijkverpleging. Er waren echter geluiden dat professionals in de wijkverpleging behoefte hadden beter toegerust te worden voor het op maat geven van mantelzorgondersteuning en het kunnen signaleren van overbelasting. Dit was aanleiding om in twee projecten, gefinancierd vanuit het ZonMw-programma Palliantie (Op weg naar mantelzorgondersteuning op Maat en InCaSu@home), samen een blended-learningprogramma te ontwikkelen en te evalueren.

De blended-learning Contact en balans

De blended-learning bestaat uit drie onderdelen: e-learning, groepstraining en intervisie.

De e-learning is ontwikkeld voor (wijk)verpleegkundigen en verzorgenden in de wijk. Daarnaast is er een training in de vorm van groepsbijeenkomsten ontwikkeld voor hbo-opgeleide wijkverpleegkundigen die de indicatiestelling verzorgen. De e-learning is in oktober 2018 aangeboden aan 57 (wijk)verpleegkundigen en verzorgenden. Aansluitend is aan 14 indicatiestellende wijkverpleegkundigen de groepstraining en intervisie aangeboden (zie kader).

Evaluatie

Aan de invoering van de e-learning en groepstraining was een evaluatie verbonden die inzicht geeft in de volgende vragen:

- In hoeverre zien (wijk)verpleegkundigen en verzorgenden mantelzorgondersteuning als hun taak? Hoe schatten zij het eigen kunnen in wat betreft ondersteuning van mantelzorgers van mensen in de laatste levensfase en verandert dat na het volgen van de e-learning en training?
- Hoe werden de e-learning en training door deelnemers geëvalueerd?

Deelnemende (wijk)verpleegkundigen en verzorgenden moesten twee keer een online vragenlijst invullen: een voormeting (in oktober 2018) voordat zij de e-learning gingen volgen en een nameting (in maart 2019) nadat zij de e-learning en – indien van toepassing – de groepstraining hadden gevolgd. De intervisie is niet meegenomen in deze evaluatie. In de vragenlijst zaten twee stellingen over taken met betrekking tot mantelzorgondersteuning (cijfer op een schaal van 1 (helemaal niet mijn taak) tot 10 (heel belangrijke taak) en zes stellingen over vaardigheden met betrekking tot mantelzorgondersteuning (cijfer op een schaal van 1 (helemaal niet in staat) tot 10 (heel goed in staat)). Daarnaast werd een aantal vragen gesteld over e-learning en groepstraining.

De online vragenlijsten zijn met een link in een mail aan 57 individuele deelnemers van de e-learning uitgestuurd. In totaal hebben 41 deelnemers de voormeting ingevuld en 25 deelnemers de nameting, waarvan 20 de e-learning en/of groepstraining hadden gevolgd. De deelnemers waren bijna allemaal vrouw, de helft werkte als verzorgende en 35 procent als wijkverpleegkundige, 26 deelnemers (63%) hadden eerder een bijscholing gevolgd in palliatieve zorg en 2 deelnemers (5%) hadden eerder een bijscholing gevolgd in mantelzorgondersteuning.

Taak tot ondersteuning

In hoeverre vinden wijkverpleegkundigen het hun taak om mantelzorgondersteuning te bieden en vinden zij zichzelf daartoe in staat? De meeste wijkverpleegkundigen vinden het hun taak om mantelzorgers te ondersteunen bij de zorg die zij geven aan hun naaste (gemiddeld 8,5) en vinden het hun taak om mantelzorgers te ondersteunen bij de ondersteuningsbehoeften van henzelf, zoals respijt (gemiddeld 8,1) (zie grafiek, items 1 en 2). Wijkverpleegkundigen geven een gemiddeld cijfer tussen de 6,2 en 7,1 voor verschillende eigen vaardigheden om mantelzorgondersteuning te bieden (zie grafiek, items 3-8). Het meest vinden zij zich in staat om te herkennen of een mantelzorger overbelast is (gemiddeld 7,1) en te herkennen of een mantelzorger behoefte heeft aan ondersteuning (7,0). Het minst vinden zij zich in staat om samen met de mantelzorger een plan op te stellen voor ondersteuningsbehoeften (6,2).

Effect

Deelnemers vinden zich na blended-learning iets beter in staat om mantelzorgondersteuning te bieden (zie grafiek). De twintig deelnemers die de e-learning/training hadden gevolgd, gaven in de voormeting (lichtblauwe balk) iets hogere cijfers voor het in staat zijn om mantelzorgondersteuning te bieden in vergelijking met de hele groep (grijze balk). Na de e-learning gaven ze net iets hogere cijfers op alle vaardigheden (tussen de 0,05 en 0,5 hoger). Vooral de mate waarin men zichzelf in staat vindt om te herkennen dat mantelzorgers overbelast zijn en om samen met de mantelzorger

een plan op te stellen voor ondersteuningsbehoeften waren omhoog gegaan (gemiddeld 7,9 en 6,9 bij de nameting, ten opzichte van 7,5 en 6,4 bij de voormeting).

Positief over blended-learning

Voor 15 van de 20 deelnemers uit de nameting had de e-learning nieuwe kennis opgeleverd. Ze gaven de e-learning een 7,7 (gemiddeld). In totaal hebben 13 deelnemers uit de nameting de groepstraining gevolgd. Ze geven de training een 8,2 (gemiddeld). De meeste deelnemers vonden dat de training hen in staat stelt om ondersteuning aan mantelzorgers van patiënten in de laatste levensfase meer 'op maat' te geven (11/13 = 85% vond dit 'goed' of 'zeer goed'). Ook heeft de training de meeste deelnemers nieuwe kennis of inzichten gebracht over: gespreksvoering rond de COM met een mantelzorger (10/13 = 77%), diagnosticeren van behoeften van mantelzorgers (9/13 = 69%), mantelzorgondersteuning in de laatste levensfase in het algemeen (8/13 = 62%), indiceren van behoeften van mantelzorgers in het zorgplan (8/13 = 62%) en borgen van geïndiceerde zorg in het zorgplan (6/13 = 46%).

[Grafiek]

Beschikbaar voor de praktijk

De e-learning en groepstraining werden positief geëvalueerd. Deelnemers constateerden achteraf dat ze zich vooraf niet realiseerden dat ze kennis en vaardigheden misten. De training bood gelegenheid om meteen te oefenen. Omdat zij zich achteraf beter in staan voelden om zorg te verlenen aan mantelzorgers van mensen in de laatste levensfase, is het aan te bevelen deze aan te bieden aan (wijk)verpleegkundigen en verzorgenden die zorg verlenen aan mensen in de laatste levensfase en hun mantelzorgers. Omdat de COM nog wordt onderzocht, heeft MantelzorgNL de blended-learning aangepast en biedt ze deze nu aan als Training Zorgen voor een naaste in de laatste levensfase. Zie ook de link naar de website in het kader. De incompanytraining duurt een dag.

Literatuur

De literatuurlijst is opvraagbaar bij Macella.Strauss@bsl.nl.

Dit artikel is onderdeel van twee samenwerkende projecten gesubsidieerd door ZonMw-Palliantie: het project Op weg naar mantelzorgondersteuning Op Maat (MOM) en het project [InCaSu@home.dertekst](#) Kader opsomming 1^e niveau

Grafiek: Evaluatie uitkomsten: ervaren taken en vaardigheden

